

MGR JUSTYNA ZAJKO-CZOCHAŃSKA

Uniwersytet w Białymstoku

**Międzynarodowa Konferencja Naukowa
„Reform and Revolution in Europe, 1917–19:
Entangled and Transnational Histories”,
Uniwersytet w Tampere, Finlandia, 16–18 marca 2017 r.
Uwagi o wystąpieniach merytorycznych**

W dniach 16–18 marca 2017 r. na Uniwersytecie w Tampere w Finlandii odbyła się konferencja naukowa pt. „Reform and Revolution in Europe, 1917–19: Entangled and Transnational Histories” („Reformy i Rewolucje w Europie 1917–1919: Zagmatwane i Ponadnarodowe Historie”), której czynnym uczestnikiem i prelegentem była dr hab. Małgorzata Dajnowicz prof. UwB. W wydarzeniu udział wzięło ponad 150 osób reprezentujących różne uczelnie oraz ośrodki naukowe z Europy i świata. Konferencja zgromadziła przedstawicieli naukowych m.in. z Włoch, Wielkiej Brytanii, Irlandii, Niemiec, Szwecji, Litwy, Turcji, Rosji i Stanów Zjednoczonych. Celem debaty naukowej było omówienie zagadnień związanych z I wojną światową oraz jej skutkami ocenianymi głównie z perspektywy stosunków międzynarodowych.

Podczas trzydniowej konferencji uczestnicy mogli wziąć udział w kilkunastu wykładach plenarnych, a także obradować w bardzo wielu sekcjach tematycznych.

W pierwszym dniu konferencji odbyły się trzy sesje główne. W pierwszej z nich podjęto zagadnienia związane z:

- gospodarką i porządkiem socjalnym,
- nacjonalizmem, budowaniem narodów oraz ich samostanowieniem (część I),
- porządkiem tzw. rewolucyjnym,
- ponadnarodowymi ideologiami i nurtami politycznymi, a także kulturowym i politycznym rozumieniem wymiany handlowej, dystrybucją nielegalnej żywności i problemami żywnościowymi w Finlandii w latach 1914–1917.

W kolejnej sesji, równolegle w pięciu salach, rozważano takie zagadnienia, jak: konsekwencje ekonomiczne I wojny światowej w Finlandii, nacjonalizm, budowanie narodu i jego samostanowienie (część II), kraje powstałe w wyniku I wojny światowej, kwestie społeczne, niemiecka interwencja w Finlandii (marzec–grudzień 1918 r.), wzrost i upadek Niemiec po zakończeniu Wielkiej Wojny. Odrębny panel poświęcono zmieniającym się rolom i obrazom kobiet w następstwie wojny. Przewodniczącą tego panelu była Ann-Catrin Ostman, która podkreśliła, iż I wojna światowa i rewolucje radykalnie zmieniły podstawowe społeczne role kobiet na świecie. Tradycyjnie zorientowane „na dom”, stały się społecznie aktywne na wielu płaszczyznach życia prywatnego i publicznego. Kobiety wstępowały do pomocniczych korpusów wojskowych, a w niektórych krajach nawet do oddziałów bojowych. W konsekwencji tradycyjny model rodziny często ulegał zmianom, a kobiety stawały się coraz bardziej świadome swoich praw społecznych i publicznych.

Jako pierwszy w tej sesji tematycznej referat pt. *Red women fighters of the Civil War in 1918* wygłosił Tuomas Hoppu. W swoim wystąpieniu zwrócił uwagę na istniejący ówczesnie podział społeczeństwa fińskiego na czerwonych socjalistów i burżuazyjnych „białych”, którzy w momencie wybuchu wojny mieli plany stworzenia kobiecych batalionów, a *de facto* zamiary te zrealizowali jedynie „czerwoni”. Historyk odpowiedział na pytanie, w jaki sposób kobiece oddziały bojowe zmieniły role kobiet po obydwu stronach frontu i dlaczego nie utworzono żadnych kobiecych oddziałów po stronie „białych”.

Kolejne wystąpienie należało do Virginii Jureniene, która w referacie pt. *Women's activity in Lithuania in 1917–1918* zaprezentowała aktywność kobiet na Litwie. Autorka przedstawiła skutki okupacji niemieckiej Litwy z punktu widzenia aktywności litewskich kobiet. Zwróciła uwagę, że w latach 1915–1918 wielu Litwinów przeniosło się do Rosji, gdzie tworzone były litewskie partie, kobiece organizacje i szkoły. Podkreśliła, że w 1918 r. Litewski Związek Kobiet wznowił swoją działalność na Litwie, otwierając szkoły dla dziewcząt i dbając o ich edukację. Ponadto prelegentka wskazała, w jaki sposób I wojna światowa przyspieszyła proces emancypacji kobiet na Litwie oraz jak reformy Rosji sowieckiej wpłynęły na aktywność kobiet w 1918 r.

W następnym wystąpieniu zatytułowanym *Attitudes and assistance: everyday life after the Civil War* Tiina Lintunen podjęła problematykę przystąpienia fińskich kobiet do Gwardii Czerwonej, które po zakończeniu wojny zostały skazane za pomoc „w zdradzie”. Lintunen przedstawiła skutki powrotu kobiet z więziennych obozów do społeczeństwa, wskazując m.in. z jakiego rodzaju trudnościami spotkały się kobiety na rynku pracy czy też w jaki sposób wdowy organizowały swoje życie po stracie żywicieli rodziny.

Ostatnią prelegentką w tej sesji była Seija-Leena Nevala, która w referacie *Women for religion, home and fatherland – Lotta Svärd in post-Civil War Finland* omówiła wpływ wolontariackiej, pomocniczej organizacji paramilitarnej Lotty Svärd na rolę kobiet w fińskim społeczeństwie lat dwudziestych. Autorka wypowiedzi zasygnalizowała, iż w wielu europejskich krajach organizacje kobiece uległy rozwiązaniu z wyjątkiem Lotta Svärd, która – mimo że ściśle związana była z męską strażą obywatelską – pozostała niezależną, wpływową organizacją kobiecą w Finlandii.

Trzecia sesja tematyczna również podzielona była na pięć bloków tematycznych. Pierwszy z nich dotyczył tzw. przesuwania wizji przyszłości, czyli postrzegania międzynarodowej gospodarki, polityki handlu i regulacji w stosunku do karteli oraz surowych praktyk handlowych w okresie I wojny światowej. W drugim panelu po raz kolejny poruszono zagadnienie nacjonalizmu, budowa-

nia i samostanowienia narodów w pierwszej połowie XX w. Kolejny blok poświęcony był omówieniu sieci ponadnarodowych. W czwartym zaś debatowano na temat dawnych imperialnych centrów w powojennym porządku, gdzie porównano centra bałtyckie i adriatyckie. W ostatnim z bloków przedstawiono referaty dotyczące konstrukcji polityki językowej krajów Europy, które odzyskały niepodległość po zakończeniu I wojny światowej.

Po obradach nastąpiło uroczyste otwarcie konferencji. Zgromadzonych gości przywitała Tiina Kinnunen, przewodnicząca Fińskiego Towarzystwa Historycznego. Kolejnymi osobami, które zabrały głos, były Liisa Laakso, rektor Uniwersytetu w Tampere i organizatorka projektu *Finlandia 100 lat*, oraz w imieniu ministra spraw zagranicznych Julia Burman, dyrektor wykonawczy Fińskiego Towarzystwa Historycznego. Ponadto uczestnicy konferencji mieli przyjemność wysłuchać koncertu kwartetu smyczkowego Akademickiej Orkiestry Symfonicznej w Tampere.

Po oficjalnym otwarciu odbyły się dwa wykłady plenarne. Pierwszy z nich pt. *Rewolucja międzynarodowa. Wyzwania I wojny światowej a kryzysy prawowitości ustalonego porządku politycznego* wygłosił Richard Bessel. Drugi zaś nosił tytuł *1917. Światowa rewolucja rosnących oczekiwań* autorstwa Jorna Leonharda.

Drugi dzień konferencji rozpoczął się sesją plenarną, podczas której przemawiała Krassimira Daskalova, opowiadając o ruchach kobiecych i feminizmie, oraz Henrik Meinander, prezentujący zagadnienie skandynawskiej drogi do demokracji.

Podobnie jak pierwszego dnia w programie zostało przewidzianych kilka sesji tematycznych. Jedną z nich dotyczyła indywidualnych doświadczeń wojny, nowych konstytucji, rewolucji ponadnarodowych oraz „budowy nacji” i mniejszości, w której referat wygłosiła Małgorzata Dajnowicz. Wykład *The nationalist movement on the border of the eastern Polish after First World War* przybliżył słuchaczom istotę polskiego ruchu nacjonalistycznego i jego rozwoju w Polsce niepodległej po 1918 r.

Prelegentka zwróciła uwagę, że w niektórych częściach Polski, zwłaszcza w centralnej i po trochu wschodniej (w tym na Mazow-

szu), ludność popierała ruch nacjonalistyczny. Poparcie dla tej orientacji politycznej związane było ze strukturą polskiego społeczeństwa. Na terytorium II Rzeczypospolitej, szczególnie na jej pograniczu, żyli nie tylko Polacy, ale także liczna narodowość żydowska oraz inne narodowości, takie jak Białorusini, Litwini, Rosjanie czy Niemcy. Autorka podkreśliła, że Narodowa Demokracja największe wsparcie otrzymała na obszarach wiejskich w środowiskach o konserwatywnych poglądach, wskazała też na duży wpływ Kościoła katolickiego w utrzymaniu wpływów ruchów prawicowych w II RP.

W dwóch kolejnych sesjach zaprezentowano zagadnienia związane z: lokalnymi doświadczeniami, mniejszościami i uchodźcami, reformami i rewolucjami w Skandynawii w latach 1917–1919 oraz nacjonalizmem. Odrębny panel poświęcono Archiwum Narodowemu Finlandii.

Ostatniego dnia konferencji kontynuowano obrady w dwóch sesjach tematycznych, które zostały poprzedzone wykładem plenarnym pt. *Civil Wars in a Comparative Perspective* autorstwa Billa Kissane'a. Sesja siódma i ósma dotyczyły takich zagadnień, jak:

- postimperialne i postrewolucyjne wizje; państwo ugrofińskie i jego tzw. urojone granice po 1918 r.,
- przemoc,
- zasoby, redystrybucja i organizowanie nowej demokracji w kontekście powojennym; międzynarodowa ocena Finlandii po 1918 r.,
- I wojna światowa, upadek imperialny i wyzwanie dotyczące odbudowy narodów w Europie Wschodniej,
- wojna, pokój i imperia światowe,
- aktywizm, misja cywilizacyjna i projekt krajowy; szwedzka i fińska wojna domowa 1918 r. w perspektywie ponadnarodowej,
- nowy porządek światowy,
- międzynarodowe sieci: osobiste, ideologiczne i handlowe; sieci fińskich aktorów przed i w latach 1917–1919,

- historia polityczna i wizje przyszłości po I wojnie światowej oraz w trakcie II wojny światowej.

Zwieńczeniem trzydniowych obrad była wizyta w Centrum Muzealnym w Vapriikki. Uczestnicy mieli okazję obejrzeć wystawę na temat fińskiej wojny domowej 1918 r.